

Akaryakıt Dağıtım Sektörünün Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Önemi

Sektör Çalışmaları

Yıl: 2017 / 3. Çeyrek

Sayı: 1

Giriş

Ülkemizde akaryakıt dağıtım sektörünün öncü sivil toplum kuruluşu Petrol Sanayi Derneği (PETDER) ile PwC Türkiye, PETDER'in Misyonu* çerçevesinde her üç ayda bir yayınlanmak üzere araştırma ve inceleme çalışmaları yapacaktır.

Bu kapsamda, yapılan ilk çalışma olarak "Akaryakıt Dağıtım Sektörünün Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Önemi" incelenirken sektörün diğer sektörler ile ilişkisi ve değer zinciri analiz edilmiştir. Çalışmada sektörün kamu gelirleri ve istihdam tarafındaki doğrudan ve dolaylı etkileri de ortaya konmaya çalışılmıştır.

Raporda yer alan analiz ve incelemeler için halka açık olan veri setlerinin (EPDK, TÜİK vb.) yanında sektördeki oyuncular ve diğer sivil toplum kuruluşlarından elde edilen bilgiler de kullanılmıştır. Yapılan sayısal ve nitel analizlerde elde edilen büyüklükler belirli varsayımlar altında paylaşılmış olup okuyuculara genel bilgi vermesi amaçlanmıştır.

Sektörün, 100'ün üzerinde dağıtıcı, 100'ün üzerinde depolama tesisi ve 7/24 ülkemizin her yerinde hizmet veren 13.000'e yakın bayi sayısı ile Türkiye ekonomisine önemli katkıları bulunmaktadır. Bununla beraber son kullanıcı portföyünün genişliği ve sektör tarafından sağlanan kamu gelirleri dikkate alındığında sektörün çok geniş bir paydaş kitlesi de olduğu görülmektedir.

Bu dokümanın, başta sektördeki talep artışını ve müşterilerin farklılaşan ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli altyapı ve tesis yatırımlarını yapan sektör oyuncularını olmak üzere tüm paydaşlara faydalı olacağını umuyoruz.

**PETDER'in Misyonu; petrol sektörünün her alanda gelişimi için sektörün proaktif şekilde savunuculuğunu yapmak ve sektör politikalarının oluşumu için sunulabilecek ve savunuculuk görevini güçlendirecek uygun, güvenilir ve tarafsız bilgi üretmek üzere araştırma ve geliştirme çalışmaları gerçekleştirmektedir.*

Rakamlarla Akaryakıt Dağıtım Sektörü

Günlük yaklaşık **4** milyon araca hizmet verilmektedir. Akaryakıt istasyonlarını her gün yaklaşık **8** milyon kişi ziyaret etmektedir.

Sektörde **100**'ün üzerinde dağıtım şirketi, **102** depo/antrepo ve aktif olarak çalışan yaklaşık **13.000** bayi bulunmaktadır. Bu kapsamda, sektör Almanya ve İtalya'dan sonra Avrupa'nın en büyük **3.** bayi ağına sahiptir.

Son 5 yılda ortalama her yıl **%7** büyüme ile Türkiye ekonomisindeki lokomotif sektörlerdendir. Yaklaşık **35** milyon tonluk toplam akaryakıt satışı ile Avrupa ülkeleri arasında **6.** sıradadır.

Sektörün dolaylı vergiler hariç satışlarının GSYİH içindeki payı son 5 yılda ortalama **%3,1**'dir.

Sektörün dolaylı vergiler hariç toplam satışı 2016 yılında yaklaşık **65** milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Dolaylı vergiler dahil sektörün büyüklüğü **140** milyar TL'ye ulaşmıştır.

Dolaylı vergiler yoluyla (ÖTV, KDV) yaratılan kamu gelirleri son 3 yılda **%9** artarak yaklaşık **75** milyar TL'ye ulaşmıştır. Ayrıca 2016 yılında kamunun toplam ÖTV ve KDV gelirlerinin yaklaşık **%26**'sını akaryakıt dağıtım sektöründeki dolaylı vergiler oluşturmaktadır.

2016 yılında toplam ithalat yaklaşık **15,4** milyon ton, ihracat ise yaklaşık **6** milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Buna göre, yaklaşık olarak **18** milyar TL'lik ithalata karşılık **9** milyar TL'lik ihracat yapılmaktadır.

Sektör yaklaşık **95.000** ön saha, **45.000** nakliye / diğer istasyon personeli ve **10.000** dağıtım şirketi çalışanı ile birlikte yaklaşık **150.000** kişiye doğrudan istihdam sağlamaktadır.

Dolaylı vergiler haricinde sektörün istihdama yönelik ödediği toplam SGK katkı payları, personel gelir vergisi ve damga vergisinin yaklaşık **2** milyar TL olduğu tahmin edilmektedir.

Uzun yıllardır sektöre ilgi gösteren uluslararası yatırımcılar sektördeki satışın 2016 itibari ile yaklaşık **%50**'sini gerçekleştirmektedir.

2016 yılında gerçekleştirilen **280** milyon işlem adedi ve yaklaşık **47** milyar TL'lik işlem tutarı ile kredi kartı kullanılmıştır.

İnşaat, üretim, enerji, mühendislik, emlak, taşımacılık/lojistik ve tarım dahil olmak üzere akaryakıt dağıtım sektörünün yaklaşık **30**'ün üzerinde ana sektörü doğrudan etkilediği görülmektedir.

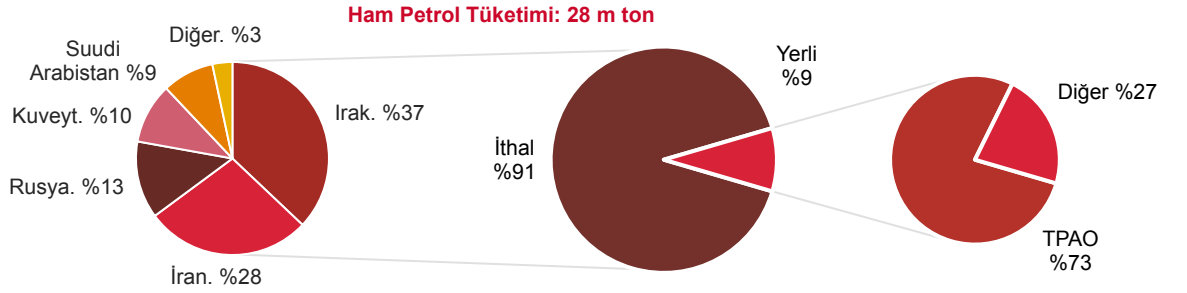
Akaryakıt dağıtım şirketleri bayilere ve reel sektörlere verdiği yaklaşık **20** gün vade ile tüketiciye ilave bir fon yaratmaktadır.

Akaryakıt Sektörü Değer Zinciri Analizi

Upstream

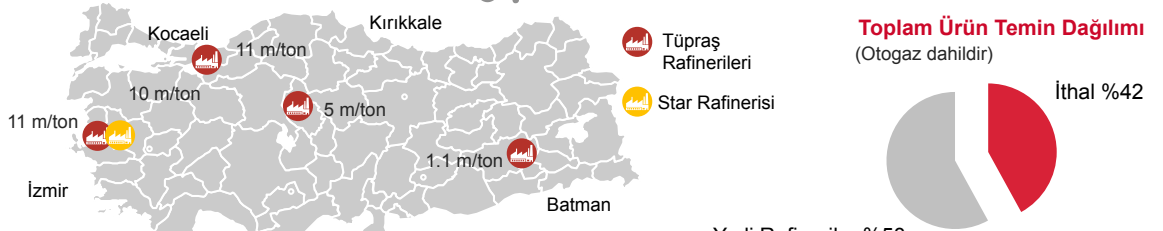
Arama,
Sondaj &
Üretim

Toplam ham petrol tüketimi 2016 yılında yaklaşık 28 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Toplam ham petrol tüketiminin %9'u yerli üreticilerden sağlanırken, %91'i ithal edilmektedir.

Kaynak: EPDK, TÜPRAŞ, Petroform

Rafinaj

Türkiye'deki rafinerilerin toplam depolama kapasitesi 7,2 milyon m³tür

*Transit satışlar dışarıda bırakılmıştır.

Toplam üretimin %76'sı beyaz ürün (benzin, motorin) geri kalanı fuel oil ve bitüm gibi siyah ürünlerdir. Star rafinerisinin 2018 yılında 10 milyon tonluk toplam kapasite ile faaliyete geçmesi, motorin ve LPG üretimini sırası ile %60 ve %33 artırması beklenmektedir.

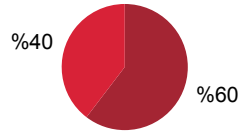
Kaynak: EPDK, TÜPRAŞ

Downstream

Depolama

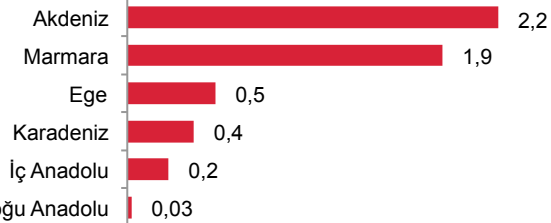

Depo Kapasite Dağılımı

■ Dağıtım Şirketleri
■ Diğer Şirketler

Bölgesel Depo Kapasite Dağılımı (m³)

Depo Sayıları

29
28
14
10
16
5

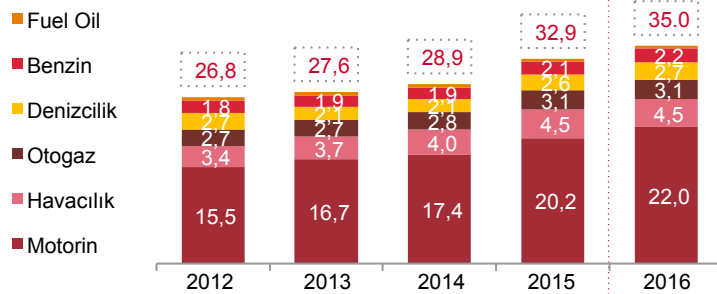
Toplam lisanslı depo sayısı 102, depolama kapasitesi ise 5,2 m³tür. İthalat operasyonlarıyla öne çıkan Akdeniz ve Marmara bölgeleri toplam depolama kapasitesinin %77'sine sahiptir. Buna ilave olarak sektörde 0,7 m³ LPG depolama kapasitesi bulunmaktadır.

Kaynak: EPDK

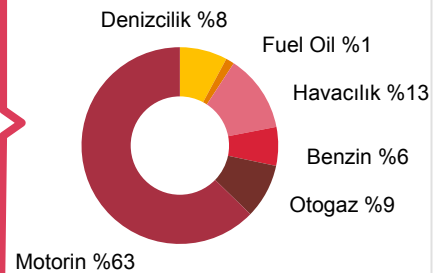
Dağıtım &
Pazarlama

Dağıtıcıların Ürün Türlerine Göre Toplam Satış Miktarları (m ton)

Ürün Bazında Satış Kırılımı - 2016

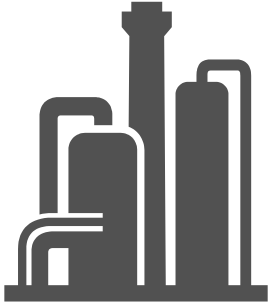
Rafineriler analizlerimizde dışarıda bırakılmıştır.

Türkiye'de toplam akaryakıt ürünleri satışı son 5 yılda her yıl ortalama %7 büyüyerek 35 milyon tona ulaşmıştır. Bu artışı özellikle %9 büyümeye ile motorin ve %7 büyümeye ile havacılık yakıtları sağlamaktadır. Kayıt dışı akaryakıt satışına ilişkin olarak alınan önlemler ve büyük altyapı projelerinin yarattığı talep 2015'te satışlardaki büyümeyi %14'e çıkarmıştır. 2016 yılında ise büyümeye motorindeki %9'luk artışın etkisiyle %6 seviyelerinde gerçekleşmiştir.

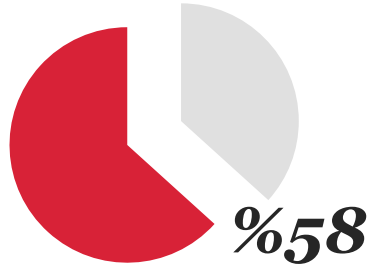
Kaynak: EPDK

Akaryakıt Dağıtım Sektörü Faaliyet Akışı

Ürün Temini*

*Transit satışlar dışarıda bırakılmıştır.

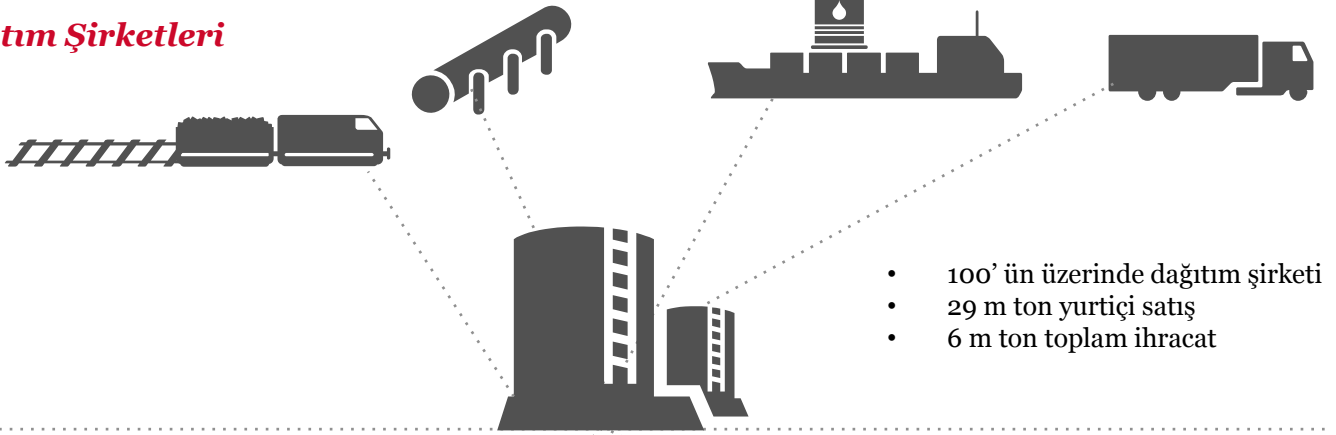

Yerli Rafineriler

İthal

Dağıtım Şirketleri

Bayiler ve Tüketiciler

-
- %75**
- 13.000 Aktif Bayi
 - %95 Bayi Mülkü ve Bayi tarafından İşletilen (DODO) İstasyon
 - Toplam Bayilerin %70'inin akaryakıtta ilave olarak Otogaz satış lisansı da bulunmaktadır.

%13

%8

%4

%24

%76

Havacılık Şirketleri

Satışlar

- 4,5 m ton
- ~6,5 milyar TL

Denizcilik Şirketleri

Satışlar

- 2,7 m ton
- ~3,5 milyar TL

Serbest Kullanıcılara / İstasyon Dışı Satışlar

Satışlar

- ~%87 Endüstri
- ~%13 Kamu
- 1,4 m ton Serbest Kullanıcıya
- 6,3 m ton Bayilerin İstasyon Dışı Satışları
- ~33 milyar TL

İstasyon Satışları

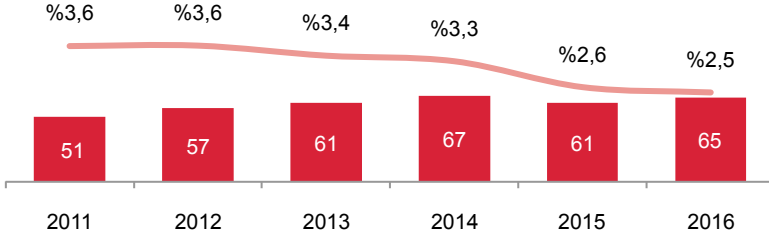
Satışlar

- 14,9 m ton Motorin
- 3,1 m ton Otogaz
- 2,2 m ton Benzin
- ~96 milyar TL Toplam Tutar

Sektörün Ekonomideki Payı

Dolaylı Vergiler Hariç Sektör Büyüklüğü ve GSYİH İçindeki Payı

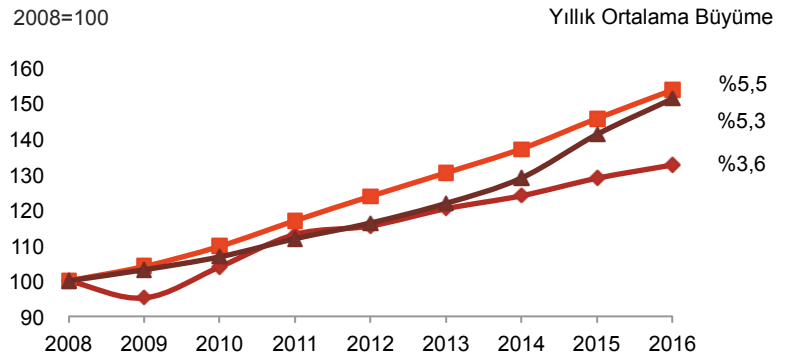
Kaynak: EPDK, TÜİK

İstasyon Satışları

Sektör, yurt çapındaki istasyon ağı ve buna ek olarak sabit köy ve tarımsal amaçlı pompaları ile bölgesel kalkınmaya altyapı ve istihdam dışında lojistik bakımdan da katkı sağlamaktadır.

2008-2016 yılları arasında yurtiçi otomotiv yakıt tüketimi incelendiğinde GSYİH'deki büyümenin ortalama %1,7 üzerinde arttığı gözlenmiştir. Özellikle 2014 yılından itibaren kayıt dışı akaryakıt satışlarına karşı alınan önlemler (otomasyon/altyapı yatırımları ve marker uygulaması) ile yurtiçi otomotiv yakıt tüketimi ortalama her yıl %8,5 büyümüştür.

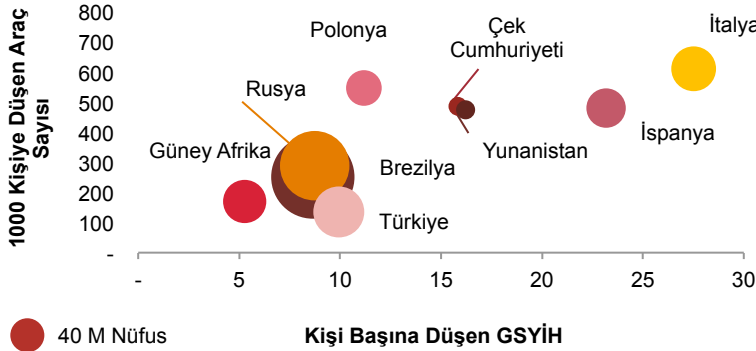
GSYİH, Araç Sayısı ve Yurtiçi Otomotiv Yakıt Satışlarının Gelişimi

Kaynak: EPDK, TÜİK

Yurtiçi Otomotiv Yakıtları (Otogaz, Benzin, Motorin)

Araç Kullanım Yaygınlığı

Kaynak: Eurostat

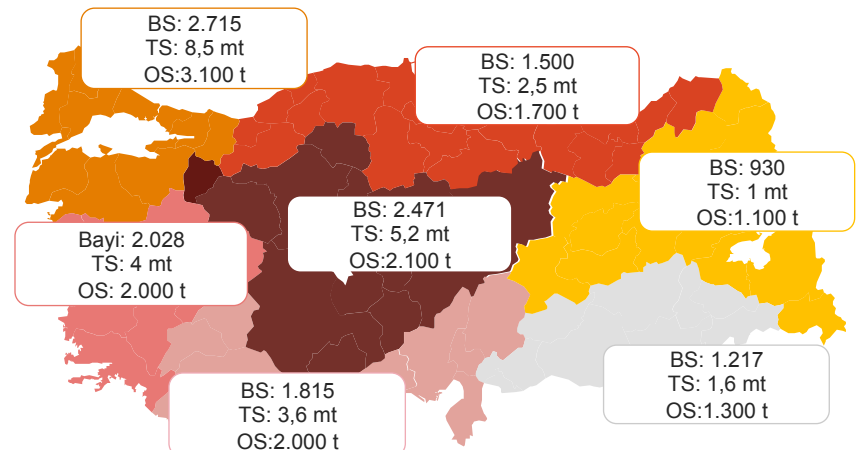
Bölgelere Göre Akaryakıt Bayileri ve Satış Hacimleri

Türkiye perakende olarak satış yapan yaklaşık 13.000 bayi ile Avrupa'daki 3. en büyük satış ağına sahip ülke konumundadır.

Marmara ve Ege dışındaki bölgelerin GSYİH içindeki toplam payı yaklaşık %50 iken, bu bölgeler bayi sayısının yaklaşık %65'lik bir kısmını barındırmaktadır. Buna göre, geniş bir coğrafyaya yayılan bu bölgelerde akaryakıt satış verimliliği görece düşük olmasına rağmen sektör bu bayilere ikmali sürdürerek bölgesel kalkınmaya destek olmaktadır.

Bölgelere Göre Akaryakıt Bayileri ve Satış Hacimleri

(İstasyon pompa ve diğer satışlar dahil edilmiştir.)

Kaynak: EPDK, TÜİK

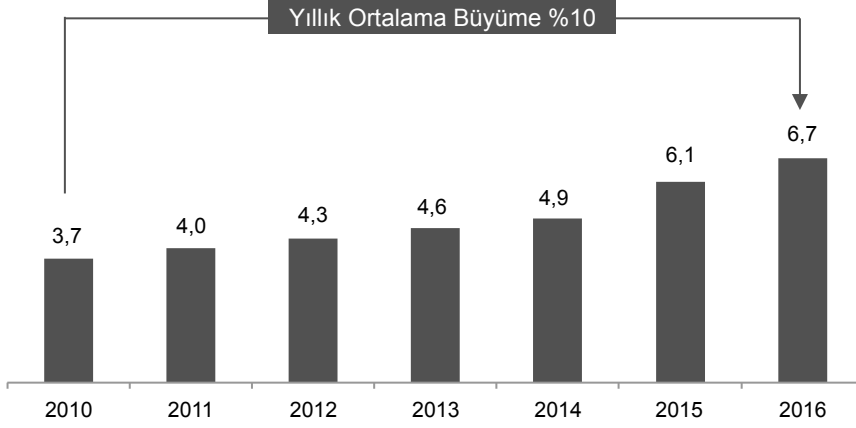
BS: Bayi Sayısı, TS: Toplam Satış, OS: Bayi Başına Ortalama Satış

Sektörün dolaylı vergiler hariç geliri tüketim haricinde petrol fiyatlarındaki değişimden de etkilenmektedir. Son 5 yılda GSYİH içindeki payı ortalama %3,1 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin genç nüfusu ve kişi başına düşen geliri dikkate alındığında 1.000 kişi başına düşen araç sayısında 150 ile diğer Avrupa ülkelerinin çok gerisinde yer almaktadır. Bu açıdan karşılaştırılabilir olduğu ülkelere göre düşük araç sayısının temel sebebinin yüksek araç fiyatları olduğu düşünülmektedir.

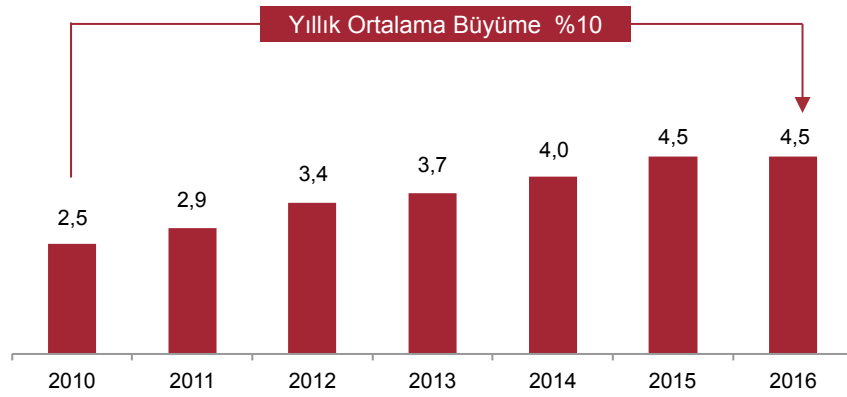
Sektörün Ekonomideki Payı

Serbest Kullanıcıya ve İstasyon Dışı Motorin Satışları (m ton)

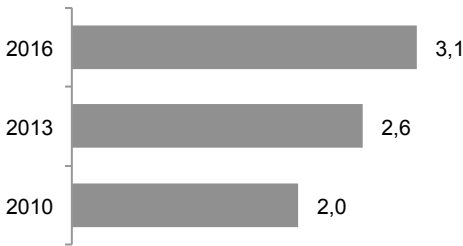
Kaynak: EPDK

Havacılık Akaryakıt Satışları (m ton)

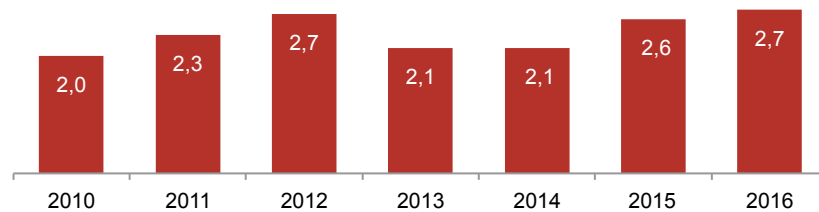
Kaynak: EPDK

Havacılık Kargo Trafik (m ton)

Kaynak: TÜİK

Denizcilik Akaryakıt Satışları (m ton)*

Kaynak: EPDK

*Transit satışlar dahil edilmiştir.

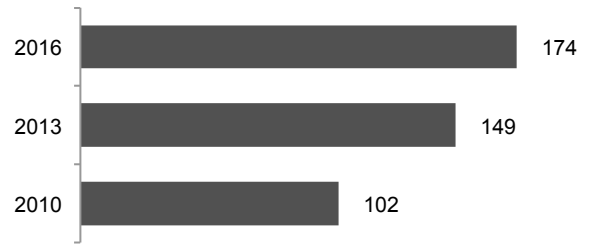
Serbest Kullanıcı ve İstasyon Dışı Bayi Satışları

Son 5 yılda ülke büyümesinde büyük öneme sahip olan enerji & altyapı, taşıma, inşaat ve tarım sektörlerindeki büyüme ile birlikte kayıt dışı akaryakıt alınan önlemler motorin satışını her yıl ortalama %10 büyütülmüştür. Özellikle 2015 yılında yaşanan yüksek büyüme, petrol fiyatlarındaki düşüş ve kayıt dışı akaryakıt satışına ilişkin alınan önlemlere ek olarak, 3.havalimanı, İstanbul-İzmir otoyolu ve diğer altyapı projelerinin yıllık akaryakıt tüketiminde yarattığı talepten kaynaklanmaktadır.

Havacılık Sektörüne Satışlar

55 havaalanı, 1,5 milyonu bulan uçak trafiği, 175 milyon taşınan insan sayısı, 3 milyon ton kargo taşıma faaliyeti ile ülkedeki önemli sektörlerden biri olan havacılık sektörünün toplam maliyetinin yaklaşık %30'dan fazlasını akaryakıt maliyeti oluşturmaktadır. Son dönemde yaşanan jeopolitik riskler nedeniyle yolcu trafiği ve kargo sayısının büyüme hızında gerçekleşen düşüşe rağmen havacılık yakıtı satışı son 6 yılda her yıl ortalama %10 büyümüştür. 3. havalimanının açılması ile birlikte talebin artacağı ve 2020 yılına kadar ortalama her yıl %6-7 oranında büyüyeceği düşünülmektedir.

Havacılık Yolcu Trafik (milyon kişi / yıl)

Kaynak: TÜİK

Denizcilik Sektörüne Satışlar

Denizcilik sektörüne yapılan satışlar yurtiçi ve transit olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yurtiçi yapılan satışlar ağırlıklı olarak taşıma, turizm ve balıkçılık amacıyla yapılırken transit satışlar boğazlardan geçen gemilere yapılan satışlardan oluşmaktadır. Satışların %80'ini transit satışlar oluştururken %20'sini ise yurtiçi satışlar oluşturmaktadır. 2020 yılına kadar denizcilik satışlarının ortalama her yıl %5-6 artması beklenmektedir.

Sektörün Hizmet Aldığı Diğer Sektörler

Rafinaj ve diğer akaryakıt ürünleri

- Akaryakıt ve Otogaz
- Biyoyakıt
- Katkı Ürünleri

Nakliye

- Kara Taşımacılığı
- Deniz Taşımacılığı
- Demiryolu Taşımacılığı

Finansal hizmetler

- Bankacılık
- Sigortacılık

Perakende ürünler

- Market ve Lokanta Ürünleri
- Yakıt Dışı Ürünler

Diğer hizmetler

- Hukuk ve Danışmanlık
- Gümrük Müşavirliği
- Reklamcılık ve Ajans (620mTL mecra harcaması)
- Telekomünikasyon
- İş/İş Sağlığı, Güvenliği ve Eğitimi
- Filo Kiralama

İnşaat ve mühendislik hizmetleri

Yılda ortalama 1.000 bayinin el değiştirmesi nedeniyle yaklaşık 150m\$ harcanmaktadır

- İstasyon/Terminal İnşaatı
- Kanopi/Totem
- Pompa, Depo/Tank, Otomasyon, Yazarkasa/POS, Sayaç

Diğer mühendislik hizmetleri

- Taşıt Tanıma Sistemleri
- Yazılım Giderleri
- Arge ve Laboratuvar
- Bakım ve Onarım

İstasyon sarf malzemeleri

- Matbaa Giderleri (Fiş, Slip, Fatura vb.)
- İstasyon Personeli Tekstil Ürünleri

Akaryakıt Dağıtım Sektörü

Sektörün Hizmet Verdiği Diğer Sektörler

Lojistik & Taşımacılık Hizmetleri

- Kara Taşımacılığı ve Lojistik Hizmetleri
- Deniz Taşımacılığı ve Lojistik Hizmetleri
- Hava Taşımacılığı ve Lojistik Hizmetleri
- Demiryolu Taşımacılığı ve Lojistik Hizmetleri

Enerji Santralleri ve Diğer Endüstriyel Kullanım

- Enerji Sektöründe İkinci Yakıt Kullanımı
- Reel Sektördeki Diğer Kullanım
- Büyük Altyapı Projelerine Yapılan Satışlar

Tarım & Balıkçılık

- Çiftçilere ve Kooperatiflere Sağlanan Akaryakıt (yaklaşık 1,2 milyon traktör ve 5 milyon çalışan)
- Balıkçılara ve Diğer Deniz Taşıtlarına Sağlanan Akaryakıt (yaklaşık 15 bin tekne ve 322 bin çalışan)

Finansal Hizmetler

- Kredi Kartı Kullanımı (280 milyon adet işlem ile 47 milyar TL'lik toplam harcama)

Akaryakıt Dağıtım Sektörü

Sektörün Dağıtımdan Pompaya İstihdama Doğrudan Katkısı

#100+
Dağıtım Şirketi

Dağıtım Şirketi Çalışanları

~10.000

Dağıtıcı şirketler ile yapılan görüşmelerde genel merkez, saha personeli ve depo/antrepo personeli olarak yaklaşık 10 bin personel istihdamı yaratıldığı anlaşılmaktadır.

#100+ Depo/Antrepo

İstasyon Görevlileri

~45.000

Türkiye'de bayi başına ortalama 2 market personeli, 1-2 yıkama/nakliye ve diğer personel istihdam edildiği tahmin edilmektedir.

#13.000
Akaryakıt İstasyonu

İstasyon Ön Saha Ekipleri

~95.000

Türkiye'de bayi başına ortalama 7-8 ön saha personeli istihdam edildiği tahmin edilmektedir.

#60.000
İstasyon Pompası

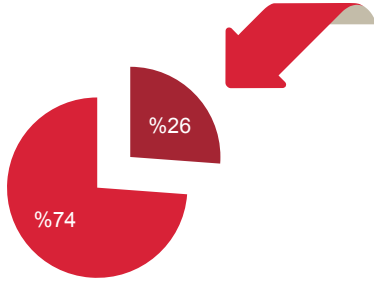
Sektörün Kamu Gelirlerine Katkısı

İstihdamın Yıllık Vergi Katkısı

*Ön saha ekipleri, nakliyeciler ve istasyon görevlileri için SGK taban maaş verisi baz alınırken dağıtıcı şirket çalışanları için dağıtım şirketlerinin ortalama maaş verisi baz alınmıştır.

2016 Yılı Akaryakıttan Elde Edilen Dolaylı Vergilerin Payı (%)

Dolaylı Vergiler (ÖTV / KDV)

Akaryakıt fiyatı içerisindeki dolaylı vergi varlığının büyüklüğü Avrupa'da ilk 10'da olan Türkiye'de bu kanal aracılığı ile elde edilen toplam dolaylı vergiler kamunun elde ettiği toplam dolaylı vergi gelirlerinin ortalama %26'sını oluşturmaktadır. 2016 itibari ile sektörün yarattığı dolaylı vergiler 75 milyar TL seviyesindedir.

- Akaryakıt Sektöründen Elde Edilen Dolaylı Vergiler
- Diğer Sektörlerden Elde Edilen Dolaylı Vergiler

Kaynak: EPDK, GİB

Dağıtım Şirketlerinin Yarattığı Diğer Kamu Gelirleri

Dağıtım sektörü, dolaylı vergiler ve istihdam ile ilgili vergiler dışında başta kurumlar vergisi olmak üzere damga, emlak ve diğer vergiler ile kamu gelirlerine katkıda bulunmaktadır.

www.pwc.com.tr

PwC'de amacımız, toplumda güven oluşturmak ve önemli sorunlara çözüm üretmektir. Biz, denetim, danışmanlık ve vergi hizmetleri alanında kaliteli hizmet sunmaya odaklanmış, 157 ülkede 223.000'i aşkın çalışanın oluşturduğu bir topluluğuz.

1981'den bu yana Türkiye'de iş dünyasına hizmet sunan PwC olarak; İstanbul, Ankara, Bursa ve İzmir'deki 5 ofisimizdeki, yaklaşık 1.650 kişilik profesyonel kadromuz ile müşterilerimizin aradığı değeri yaratmak için çalışıyoruz.

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

PETDER (Petrol Sanayi Derneği) 23 Eylül 1996 tarihinde, petrol ürünlerinin üretimden tüketime kadar olan faaliyetler zinciri üzerinde çalışmalar yapmak amacı ile ülkenin önde gelen akaryakıt dağıtım şirketleri tarafından kurulmuştur.

Kuruluşundan itibaren güçlü, güvenilir ve objektif ilkelere dayalı profesyonel bir sivil toplum kuruluşu olmayı öncelikli hedef olarak koymuş ve hep bu yönde çalışmıştır.

Alpet, Aytemiz, Belgin, BP, Gulf, ExxonMobil, Opet, Petline, Petroyağ, OMV Petrol Ofisi, Shell, Shell & Turcas, Total ve Turkuaz PETDER üyesi kuruluşlardır.

©2017 PwC Türkiye. Tüm hakları saklıdır.

Bu belgede "PwC" ibaresi, her bir üye şirketinin ayrı birer tüzel kişilik olduğu PricewaterhouseCoopers International Limited'in bir üye şirketi olan PwC Türkiye'yi ifade etmektedir.

2017-0258